СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 68. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 24. марта, 1926. VOL. XXXIV. No. 68. Jersey City, N. J., Wednesday, March 24. 1926. THREE CENTS

Сенатори критикують уряд за ширеннє поглядів про безвиглядність положення в Европі.

ВАШИНҐТОН, 22. марта. — Тайний рапорт про европейське положенне, який мав зложити американському урядови американський амбасадор в Англії Гавтон, став нині предметом горячої дебати в сенаті та острих нападів сенаторів на уряд.

Дискусію почав сенатор Гарисон, закидуючи амбасадорови Гавтонови, що він своїм песимістичним розглядом европейської ситуації причинився до поглублення европейської кризи та викликав там непотрібні дискусії про Америку. За ним пішли сейчас другі сенатори, з котрих декотрі без обиняків закидали президентови Кулиджови, що він повів справу після засад тайної дипльоматії.

Сенатори Мовзес і Бора боронили Гавтона, який на їх думку повинен був предложити американському народови звіт з европейського положення, як він його бачив.

ДВІ ПОБІДИ ПРОТИВНИКІВ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 22. марта. — Прихильники зміни прогибіційного закона тішуться дуже тим, що сенатовий судовий субкомітет постановив, що послуханнє в справі прогибіції перед сенатом має почагися 5. квітня. Сенатори рішили не говорити про відкликанне прогибіційного закона, але про його облекшення головно щодо пива та видавання алькоголічних напитків за рецептами.

З Олбані, в Ню Йорку, доносять, що сенат стейтової леґіслятури того стейту відкинув проект закона, про те, що стейт має помагати федеральному урядови виконувати прогибіційний закон.

ПОТРЕБА ОСТОРОГИ ПЕРЕД ЗАПАЛЕННЄМ.

НЮ ЙОРК, 22. марта. — Міський уряд здоровля подає, що за послідний тиждень померло в місті 608 осіб на запаленне легень. Уряд звертає на сій основі увагу населення, що хорі на простуду горла або грудий не повинні легковажити собі недуги, але лишатися дома до повного виздоровлення.

КОНҐРЕСМЕН ЗАПОВІДАЄ НЕДОБОРИ ФЕДЕРАЛЬНОГО УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН, 22. марта. — Перед палатою послів виголосив конґресмен Тилсон, один з визначнійших републиканців у палаті, осторогу перед видаванням гроша з федерального скарбу. Тилсон говорить, що уряд уже зовсім певно буде мати за сей рік 14 міліонів долярів недобору.

ПАСЕЙСЬКА ПОЛІЦІЯ АРЕШТУЄ ЖІНКИ ЗА СПІВ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 22. марта. — Пасейська поліція арештувала дві робітниці ткальняних фабрик, які йдучи в поході страйкарів, співали.

Страйк росте далі. В суботу працювало в фабриках Юнайтид Піс Дай Воркс в Лоді всего 500 робітників; страйкарі кажуть, що се треба завдячити строгому пикетованню.

Місцевий Ку-Клакс-Клен розсилає погрози до страйкових провідників, кажучи їм забиратися з міста, заповідаючи побої на случай непослуху. Провідники страйку кажуть, що вони лишуться в страйковім окрузі далі.

ВЕСНЯНІ ВИЛИВИ РІК.

ОЙЛ СИТІ, Па., 22. марта. — Повінь ріки Алеґені наробила в місті вже богато шкоди. Коло 150 родин мусіло забиратися зі своїх домів перед наступаючими водами. Води та криги повалили богато домів та фабрик. Шкоди рахують на кілька міліонів долярів. В подібний спосіб загрожені також другі міста над рікою Алеґені.

Стейтове бюро погоди в стейті Мейн вислало до всіх міст над великими ріками стейту осторогу перед можливим виливом сих рік. Межи инчим до остереження населення вживано радія.

НЕВДАЛА УТЕЧА ВЯЗНИКА.

КОЛАМБАС, Огайо, 22. марта. — Федеральна поліція арештувала нині Роя Юдала, якому закидують поломанне „паролa" (умовного увільнення з вязниці). Юдала суджено й засуджено свого часу за рабунок почтового уряду; відсиджуючи свою кару в федеральній вязниці в Атленті, Юдал заховувався так добре, що йому даровано частину кари під умовою, що він буде реґіструватися в уряді та заховуватися добре. Коли його тепер арештовано та віддано одному вязничному сторожеви до перевозу до вязниці, сторож, побоявся нападу та закув вязника в кайдани. По дорозі до вязниці Юдал вискочив з вікна їдучого поїзду. Закуті руки, видно, перешкаджали йому при скаканню; він розбив голову так сильно, що помер до двох годин.

ІСТОРІЯ ВІЙНИ В ҐАЗЕТНИХ ВИТИНКАХ.

НЮ ЙОРК, 21. марта. — Нюйорське Гісторичне Товариство дістало від відомого американського нафтяра Джана Ракефелера Мол. більшу суму гроша на зібраннє історії світової війни в ґазетних витинках. Має сих витинків бути 400 грубих томів.

ЖАХЛИВА КАРТИНА.

Харків, як відомо є „містом безпритульних". Кілька тисяч людий днює та ночує на вулиці, під мостами, в каналах; більшість з них здеморалізована маса, непридатна до ніякої роботи. Серед безпритульних великий відсоток малолітних дітий, що на провесні свойого життя опинились в грязюці злочину та розпусти. Радянська влада хоч пізно, але все таки очунялась і підняла боротьбу з безпритульністю. Окружний виконавчий Комітет рішив, по донесенням радянської преси, підібрати з вулиць Харкова знову 140 безпритульних дітий, та примістити їх по виховавчих захистах.

Чи ця капля в морі поможе? Тисячі безпритульних не змаліють, а може статися, що дітибандити знов кинуться одного дня на склепи, щоб грабувати — як це вже раз було, — а европейська преса зробить із цего ще раз сензаційний „жидівський погром".

За мало дбають про дітий на Україні!

ПОСОЛ ЛАНЦУЦЬКИЙ РАДНИМ СИБІРСЬКОГО МІСТА.

Бувший посол до польського сойму, Ланцуцький, якого кілька разів судили за протидержавну діяльність, а який остаточно втік до Совітів, поселився — як доносить совітська преса — на Сибірі. Мешканці Іркуцка вибрали його членом міської ради.

СМЕРТЬ З ПЕРЕДМОВОЮ.

В Лодзі трапився цікавий випадок смерти. Прийшовши з концерту до дому, п. Вейнгер почувала себе дуже змученою й лягла спати. На другий день вона не проснулась. Тоді стурбовані родичі покликали до неї доктора, який зі своїм помічником дежурив над нею майже цілий тиждень. На шостий день п. Вейнгер проснулася й скрикнувши якесь незрозуміле слово — вмерла.

Лікарі дуже зацікавлені таким випадком і причини такої смерти поки-що не можуть вияснити.

ОСТАВИВ ГУБКУ В СЕРЕДИНІ ЧОЛОВІКА.

Лікар не відповідає за се, коли в часі переводженої операції оставить в середині оперованого губку, ножиці, кліщі або який инший інструмент. Такий присуд видав вищий суд в Індіянаполіс, повалюючи рішенне, яким окружний суд признав $9,000 відшкодовання пані Анні Бонгом, котрій лікар др. Фурк оставив і зашив в середині черева губку.

АВСТРАЛІЯ ВЕДЕ ВІЙНУ З БОЛЬШЕВИЗМОМ.

З Лондону повідомляють, що австралійський парлямент ухвалив закон, який дає урядові широкі повновласти до поборювання большевизму. Ухвалений закон предвиджує навіть висилку комуністів, хочаб вони були навіть уроджені в Австралії.

ВКРАЛИ 22 ЗАЛІЗНИЧИХ ВОЗІВ.

Правдоподібно в пошукуванню за горівкою бандити відлучили від товарового поїзду поміж Міннеаполіс і Ст. Луіс 22 возів, які опісля старанно перешукали. Крадіж спостережено, коли поїзд приїхав до Міннеаполіс.

ВІДВАЖНІ ДІТИ.

Коли в хаті родини Юрґенсів в Ню Йорку вибухла бляшанка з оливою, від якої запалилася обстановка в кімнаті і одежа на матері, 12-літна Елеонора і 11-літний Волтер не втратили притомности духа, лише повиносили менші діти в безпечне місце, а матір витягнули з огню і погасили на ній одежу, чим вратували їх від смерти. Елеонора при тім попарилась але не небезпечно.

ПРОГІБІЦІЙНИЙ ДОТЕП

Корабель зближався до Ню Йорку. В мужеській почекальни сидить кількох мущин, в тім входить кельнер і відзивається:

— Панове! Може хто має охоту ще випити щось, то прошу замовляти, бо вже видно „Статую Свободи".

КАРКОЛОМНИЙ ЗАКЛАД.

Французький пливак Ляні заложився, що вискочить з поїзду, який буде переїзджати через міст на ріці Секвані до ріки. Ляні виграв заклад.

КІЛЬКО ІНВАЛІДІВ НА СВІТІ?

Міжнародне бюро в Женеві обчисляє, що всіх інвалідів на світі з минулої світової війни буде 6,539,000.

ДО ВП. ВІДДІЛОВИХ СЕКРЕТАРІВ У. Н. СОЮЗА.

Нові статути У. Н. Союза з всіми додатками з послідної конвенції і новими родами обезпечення повнолітних і діточих вже вироблені і зложені до друку. Будуть видруковані сего місяця а на слідуючий розіслані після замовлень до відділів. Проситься отже Вп. Секретарів до кінця сего місяця замовлення надіслати. Ті замовлення не можуть бути як дописка до якої будь урядової переписки але осібні з поданнем точного числа примірників конче потрібних з підписом всіх урядників. На замовленню не треба забути подати число відділу і точну адресу секретаря. Всі Вп. Секретарі, котрі вже попередно за статутами упоминалися, зволять своє бажанне повторити в формі висше описаного формального замовлення.

І. Каштанюк, гол. рек. секр.

НАД ЧОРНИМ МОРЕМ ВЕСНА.

Радянські ґазети повідомляють, що в абхайській републиці на кавказькому побережі Чорного моря зачалась ще з початком місяця лютого справжня весна. Дні теплі а дерева в повному цвіттю.

МУДРИЙ ВИРОК.

Девятнайцять хлопчиськів в віці між 11 до 17 літ призналися в суді в Міямі, що належали до шайки бандитської під назвою „Милк Райдерс". Суддя В. Томас видав вирок, що родичі мають своїм синкам публично на судовій салі всипати відповідне число „ліщини". Судовий возний сейчас постарався о кільканайцять жилавих ліскових прутів а батьки „лупили" синків, що аж дрантя летіло. Таке лікарство певно ліпше „поскуткує", як дім поправи. Говоріть що хочте, але на американських „бойсів" вартоби запровадити „березову кашу".

ОГНЕННИЙ ВІДДИХ.

В фабриці сталевих ваґонів в Блумингтон, Ілл., працює мурин Ватсон, котрий своїм віддихом запалює папір і инші легкі запальні річи. Мурина віддано лікарським оглядинам, але лікарі не вияснили таємничої сили його віддиху. Фанатики кажуть, що він походить з пекла.

ЕЛЯСТИЧНИЙ МАРМОР.

Як повідомляють лондонські часописи, якийсь Анґлієць винайшов плястичну масу, яку назвав „елястичним мармором". Уже виробив з неї ріжну посудину. Завдяки тому, що така посудина не розбивається — заявляє винахідник — будуть її вживати в цілому світі.

СПРОНЕВІРЕННЯ ПРИ ВІЙСКОВІЙ ДОСТАВІ.

Контрольна війскова комісія в Перемишлі викрила великі надужиття, поповнені при доставі збіжа, закупленого для війска до тутешного млина, де воно мало бути змелене. Показалося, що при доставі бракувало лише 10 ваґонів(!) збіжа.

ПЕРЕСИЛАННЯ ОБРАЗІВ НА ВІДДАЛЬ.

В Німеччині переведено між Берліном і Липськом проби пересилання фотографічних знимок по радіо. Проби гарно вдалися, через що їх будуть щоденно повторювати.

НІМЕЦЬКИМ ДЕРЖАВНИМ УРЯДНИКАМ НЕ МОЖНА ПОЄДИНКУВАТИСЯ.

Райхстаґ приняв закон, який забороняє державним урядникам визивати когонебудь на поєдинок чи то приймати визов.

ПРОДАЮТЬ В РОСІЇ ДІВЧАТА ХІНЦЯМ.

Бандити і злочинці в Іркутську поривають насильно молоді дівчата і продають їх Хінцям. Ся торговля ведеться на великі розміри.

Франція кривдує собі на Америку.

ПАРИЖ, 22. марта. — Франція невдоволена із заяви американського амбасадора Говтона підчас теперішнього його побуту у Вашинґтоні, що за ціле нещасливе становище Европи винувата Франція.

Кажуть, що французьке правительство доручило свому амбасадорови Беранжерови у Вашинґтоні, щоби звернувся із запитом до американського правительства, чи се була заява урядова, чи тільки особиста думка Говтона.

Також тутешня преса горить обуреннем на американського амбасадора з Лондону за його заяву у Вашинґтоні.

Ґазета Пресс називає сю заяву німецькою пропаґандою, але в користь Анґлії.

Часопись Котідіян каже, що ся заява Говтона свідчить тільки про самолюбство Анґлії й Америки, яке завсіди звертається проти Франції.

Дневник Інтрасіжан повідає, що такі заяви як Говтона не поможуть Америці дістати більше гроший з Франції.

Чазета Ер Нувель каже, що колиб Америка була сповнила свій обовязок (?) ради збереження мира в Европі, то Говтон не потребував би був тепер виголошувати таких заяв.

Часопись Авенір пише, що се змова проти Франції, щоб її змусити до розорuження.

В Еко де Парі пище Партіна, що Франція зріклася в Локарні свободи а за се має подяку від Говтона.

ЧЕМБЕРЛЕЙН В ОГНЮ КРИТИКИ.

ЛОНДОН, 22. марта. — Премієр Болдвин скликав сьогодня спеціяльне зібранне кабінету, на якому обговорено оборонну акцію міністра закордонних справ Чемберлейна в дебаті з приводу невдачі Ліґи Народів. Тільки не було на нараді Чемберлейна, бо він приготовляється до оборони в палаті громад.

Там завтра зачнеться огнева пальба проти Чемберлейна за його повну невдачу у Женеві.

Перший виступить з критикою бувший премієр і провідник лібералів Лойд Джордж, а за ним теж бувший премієр, а провідник Партії Праці Ремсей Мекданелд.

Відтак Чемберлейн виголосить оборонну промову.

Болдвин здержується з виступами у сій справі, але кажуть, що як буде треба, то і він забере слово.

ТАЙМС ВИНИТЬ ЧЕМБЕРЛЕЙНА.

ЛОНДОН, 22. марта. — Тутешній дневник Таймс пише, що головним виновником невдачі в Локарні є міністер закордонних справ Чемберлейн.

Перед зібранням Ліґи Народів, каже часопись, усім свідомим було певно, що Польща буде сидіти тихо, якщо Анґлія рішучо поставиться проти її домагання, щоб їй признано постійне місце в Раді Ліґи. І тоді, пише ґазета далі, і другі держави мовчали-б. Але коли Чемберлейн, кінчить Таймс, самовільно пійшов з Бріяндом на зустріч домаганню Польщі, зараз і другі держави піднесли подібні домагання і ціле зібранне Ліґи Народів покінчилось повною невдачею.

ПРОТИ ЛІҐИ.

БЕРЛІН, 22. марта. — Націоналісти в німецькому парляменті видвигнули домаганне щоб Німеччина відкликала своє зголошенне в члени Ліґи Народів.

Міністер закордонних справ др. Штреземан пояснив, що Німеччина застерігла собі право відкликати зголошенне, якщо вона не буде вдоволена із становища Ради Ліґи Народів до прав Німеччини.

ЛІҐА ЩЕ РАЗ ЗАПРОШУЄ РОСІЮ НА РОЗОРУЖНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ЖЕНЕВА, 22. марта. — Ґенеральний секретар Ліґи Народів сер Ерик Драммонд вислав сьогодня остаточне запрошеннє від імени Ліґи Народів до російського советського правительства, щоби взяло участь в розоружній конференції в Женеві.

Се запрошенне уложив чесько-словацький міністер закордонних справ др. Едвард Бенеш. В ньому запоручується охорону для советських представників, але, як кажуть, большевицьке правительство сим не вдоволиться і таки не візьме участи у вступній розоружній нараді яка тут буде 17-ого мая с. р. На се вказують вісти з Москви.

ЧЕРВОНИЙ ПРАПОР НА РАТУШІ.

ЛОНДОН, 22. марта. — Міська рада Бермондсі (частина Лондону, де живуть майже самі робітники), постановила на ратуші вивісити червоний прапор.

Так само недавно зробила міська рада Беттерсі (теж частина Лондону).

Члени ради, які переважно належать до Партії Праці, заявляють, що сі постанови не звертаються проти британського прапора, а мають тільки льокальне значінне.

БРАТІЯНО ВЖЕ УСТУПАЄ.

БУКАРЕШТ, 21. марта. — Румунський премієр Братіяно по виборчих невдачах вже рішився остаточно уступити. Він предложить в четвер свою резиґнацію королеви Фердинандови

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СВАРКИ В ЖЕНЕВІ

Коли кілька місяців тому назад европейські держави договорилися в Локарно до нової угоди, то цілий просто світ привитав сю угоду як перший крок до відбудови Европи. Умова робила враження, що Европа вже має досить взаїмного ворогування та що вона хоче працювати для спільного добра всіх держав. Малаби в сей спосіб закинути політику Франції, а на її місце приняти політику Анґлії.

Договір з Локарно обертався очевидно довкола відношення межи Францією а Німеччиною. На основі договору Німеччина мала ввійти в склад Ліґи Народів, дістати там постійне місце в раді, себто виконуючім комітеті Ліґи, а тим самим дістати не лишень признанне від Франції, що Німеччина належить до сімї свобідних держав, але й признанне, що її становище в світі є становище великої держави. Тому власне й витав цілий світ договір з Локарно, і тому так ґратульовано анґлійському міністрови заграничних справ Чемберлейнови, якого всі вважали за найбільше заслуженого в доконанню завдання, яке виглядало просто недостижимим.

На початку марта до Женеви зібралася рада Ліґи Народів, щоби виконати другу частину договору з Локарно. Згідно зі сею умовою, Німеччина предложила прозьбу о принятте її в члени Ліґи, а рада зібралася, щоби її офіціяльно приняти. Та тут сейчас виринула немовби несподівана трудність, коли держави взялися до її розвязки, справа, місто розвязуватися, почала ще більше замотуватися. Почалося з того, що Польща зажадала постійного місця в раді Ліґи Народів. Треба знати, що після конституції Ліґи Народів рішення Ліґи виконує рада, зложена з постійних членів та зміняючихся. Постійні місця належуться великим державам, себто державам, які величиною свого населення, а ще більше своїм економічним розвоєм мають поважний вплив на перебіг політичних справ світа. Власне таке постійне місце в раді на основі договору в Локарно мала дістати Німеччина, і власне такого місця зажадала Польща.

Серед держав, заступлених у раді, настав сейчас роскол. Франція очевидно відразу поперла Польщу, ба ще й завізвала Анґлію, щоби вона теж поперла польські домагання, бо преціньж Анґлія обіцяла потайки в Локарно попирати польські претенсії. Анґлійський уряд та анґлійська публична опінія були росчаровані своїм заграничним міністром. Усі ждали, що він заперечить заяву Франції. Та він, чим більше говорив, тим більше себе компромітував. Незадовго всім стануло ясним, що він мусів справді потайки дати якусь обіцянку французьким і польським представникам, щоби в сей спосіб наклонити їх згодитися на умову в Локарно. З часом догадалися теж, на що він се зробив. Як відомо, підчас переговорів у Локарно Франція домагалася ґарантії своїх східних границь, а Польща своїх західних границь. Переговори скінчилися тим, що Франція добилася ґарантії своїх границь, але не добилася ґарантії польсько-німецької границі. В той час не було зовсім ясно, чому саме Франція покинула свою служанку та не добивалася для неї ґарантії від Німеччини, що вона не нарушить польських границь. Отже після теперішних вияснень Франція мала була тоді зобовязатися Польщі добитися для неї постійного місця в раді Ліґи Народів. Таке вирішенне булоби корисним і для Франції, бо вона дісталаби проти Німеччини один польський голос, який уневажнюваваби тим самим усякий вплив Німеччини в раді Ліґи, і для Польщі, яка тим самим дісталаби признанне своеї великої поваги й великого значіння в Европі.

Проти такого вирішення справи повстала сейчас Німеччина. Німецькі делеґати заявили, що після вступних умов межи Ліґою а Німеччиною Німеччина мала дістати місце в раді Ліґи сама, що рівночасно з її приступленнем до Ліґи Народів не мали реорґанізувати ради Ліґи, що Німеччина нічого не знала про потайні угоди межи Польщею а Францією, та про потайні обіцянки анґлійського міністра заграничних справ, та що тим самим Німеччина не може бути зобовязана до того, про що вона не знала. Що більше, німецькі приятелі в раді Ліґи заявили, що Франція й Анґлія, ведучи зі собою та Польщею тайні коншахти, вимірені проти Німеччини, тим самим обманювали Німеччину, і на тій основі одна держава заявила, що коли не буде виконана умова з Локарно, то вона відступить від Ліґи.

Коли держави побачили, що тайна дипльоматія може довести до розбиття Ліґи, вони стали попускати. Польща зреклася домагання постійного місця в раді, якщо лиш вона зможе дістати змінне місце в раді. Щоби вона могла се місце дістати, Швеція й Чехословаччина заявили готовість зречення своїх місць. Але тут Бразилія заявила, що Польща дістає місце в раді, то й вона мусить таке місце дістати. І Бразилія заявила так твердо, що рада Ліґи не могла вирішити справи, і мусіла відложити справу на дальшу будучність. Німеччина має предложити в вересни сього року знова свою аплікацію о допущенне до Ліґи Народів, атимчасом спіціяльна комісія Ліґи має розслідити, чи не можнаби зреорґанізувати Ліґи та її ради так, щоби вдоволити всі претенсії.

ЧЕСЬКИЙ ШОВІНІЗМ

Воно може декого дивувати, чому ми займаємося час до часу тим, що діється в Чехословаччині. Та не треба забувати, що в склад Чехословаччини ввійшла Прикарпатська Русь, себто великий шмат української землі з пів міліоновим українським населенням. Країну ту перебрала Чехословаччина так якби в переховок, зобовязалася дати її автономію та забезпечити за українським народом належні йому права з тим, що в слушний час готова її повернути українській державі. А цеж для нас справа важна. Тому слідкувати нам треба не тільки за тим, що діється на Прик. Руси, але й за тим, що діється в цілій Чехословаччині.

З того часу як Польща всадовилася в Галичині, а Чехи засмакували влади, відносини в них змінилися, а що далі тим стають гіршими. Чехословацька держава зродилася під гаслами гуманности і широкого демократизму. З тими засадами возився її теперішний президент Масарик малощо не по цілім світі, виголошував їх тут і в Америці. А щоби вони не пішли в непамять, списав їх ще в формі своїх споминів. З тих то споминів виходить, що чеський нарід на протязі цілого свого істнування був народом свободолюбним, гуманним і толерантним. І задля тих його прикмет треба було йому дати державну самостійність, для поширення культури і поступу.

І справді початки чеської державности давали вірити, що чеський нарід не спроневірився тим засадам, які проголошували апостоли чеського відродження та будівничі теперішньої держави. По тій причині Чехословаччина з усіх новоутворених держав найскорше сконсолідувалася, мимо цего, що під національним оглядом подобала на давну Австрію. Та тревало це так довго, доки не прийшло до польсько-чеського зближення. За приміром Польщі захорувала тепер Чехословаччина й собі на імперіялізм. Національна політика Чехів ступила на шлях нетерпимости супроти других, нечеських народів. Щоби перемінити Чехословаччину в одноплемінну національну державу, щоби стати пануючою нацією, перейшли Чехи на шлях насильства.

А мали вони дві дороги до вибору: або йти слідом проголошених кличів гуманности і демократії і вслід за тим дати замешкуючим Чехословаччину народам таку свободу, як її мають Німці, Французи і Італійці в Швайцарії, або піти шляхом Польщі, себто шляхом поневолення національних меншостей. Правда, що ще й тепер національні меншости в Чехословаччині мають більші права як ті, що опинилися під Польщею, але все таки загальний дух чеської політики опертий на насиллю.

Ходить нам тут о чеський язиковий розпорядок з дня 3. лютого б. р., яким поділено територію Чехословаччини під язиковим оглядом на три ступні. В місцевостях, в яких національна меншість виносить до 20% населення, за пануючу мову в урядах і школах узнано мову чеську. Там де меншостеве населення доходить від 20 до 67%, введено для урядів двоязичний режім, а в тих місцевостях, в яких меншости творять висше 67% насеення, має бути пануючою мовою мова меншости.

Той закон відноситься до території цілої Чехословаччини і обнимає рівнож і Прикарпатську Русь. На око виглядавби він навіть справедливим, колиб меншости були розпорошені і жили як малі острівці серед чеського моря. Та так воно не є. Чехословаччина має три міліони Німців, які є народом високо культурним, мають високо розвинену індустрію, а мешкають збитою масою, подібно як Українці на своїй землі під Польщею. Такою самою компактною масою мешкають і Українці на Прикарпатю, а навіть і Мадяри в деяких пограничних повітах. Для тих то народів, особливо для Німців і Українців цей закон кривдячий, бо навіть там де є пануючою по закону мова меншости, не має цей закон примінення для горожан чеської національности. Закон той поділив одних і тих самих горожан держави на упривілейованих і покривджених, ввів упривілейовану державну мову і покривджену мову меншости. Чеська мова стає державною навіть на Прикарпатській Руси, яка мала заґарантовану автономію та охорону своєї мови. Всі урядові оголошення видається тамже в мові чеській, а українська мова є тільки додатком.

Річ ясна, що це тільки перший крок, а коли він піде гладко, возьмуться Чехи до дальшої чехізації. Не знати тільки, чи вдасться їм цей язиковий розпорядок перевести. Німці зачали велику опозицію та обєдналися для тої цілі в „Німецький Союз". З тою акцією буде мусів числитися чеський уряд, який по послідних виборах дуже ослаб, бо не можна склеїти такої парляментарної більшости, на якій можнаби стало опертися.

Нічого ще не чути про акцію на Прикарпаттю. А воно мовчати не повинно, бо Чехи обтяли нам всі права і перемінюють Прикарпаття в африканську кольонію, з якої граблять земельні і лісові богацтва, а свободи не дають. Навпаки своєю політикою спинюють природний розвій пробудившогося українського народу. І хто знає чи не прийдеться нам боротися з Чехами так як і з Польщею.

Український нарід звязував з Чехословаччиною як найширші надії, бо думав, що в тім лихоліттю, яке доводиться йому тепер переживати, зможе відотхнути хоч на тім клаптику української землі. Та дійсність показує інакше.

ДОПИСІ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

З хрестин на політичних вязнів.

Як бачимо з часописей, то нема тепер мабуть ні одної забави в свідомім українськім домі, щоби при тій нагоді не скинено якусь дрібну лепту на рідний край. Це дуже гарний звичай, який навчить і молоде поколінне вміти цінити і любити ту землю, яку їх батьки так горячо люблять.

В нашого громадянина Миколи Музики відбулися хрестини, на яких Юліян Шмикалюк за той звичай не забув та попросив гостей, щоби скинули якусь жертву на наших політичних вязнів, що то скитаються по польських тюрмах за волю України.

Жертви зложили: по $1: Юліян Шмикалюк, Микола Музика, Дмитро Лукиник, Текля Лукиник, М. Чагарин, М. Підгородецкий; по 50 ц.: П. Сорокатий, М. Пророчок, М. Литвин, Іван Сарахман; по 25 ц.: А. Бочар, М. Карась.

Разом зібрано $9.40, які відослано до Обєднання в Филаделфії.

Всім жертводавцям щира подяка. Держімся далі того гарного звичаю і не минаймо ніякої нагоди, якою можемо принести поміч поневоленим нашим братам в краю.

М. Чагарин.

Як де треба.

Питають малого Мошка, скільки йому років, а він відповідає:

— Дома пять, в школі шість, а в трамваю чотири.

ОСВІТА ДЛЯ НЕГРАМОТНИХ.

Під такою назвою брошюра, видана Освітним Бюром у Вашинґтоні, займається все ще трудним питанням неграмотности в Америці. Останній федеральний перепис населення (1920-го року) найшов в Злучених Державах мало не цілих пять міліонів осіб — у віці понад десять літ — не вміючих читати і писати. В тім числі 1,763.740 чужинців іміґрантів, не вміючих писати в ніякій мові і 3,084.733 таки уроджених Американців неграмотних, з того, правда 1,842.161 Неґрів і 1,242.572 білих.

В північних і східних стейтах Америки між тими, що родились і виросли в Америці, неграмотних майже нема зовсім, ні серед білих ні серед чорношкірих. Тут неграмотні є тільки поміж іміґрувавшими в Америку людьми, та їх таки богато: в стейті Ню Йорк 389.603 неграмотних іміґрантів, в Пенсильвенії 258.812, в Масечусетс 135.720, в Илинойс 131.996 в Ню Джерзи 111.595, в Огайо 84.387, в Мишиґен 70.535, в Конектікат 63.131. В південних стейтах неграмотність ще дуже поширена і серед тут родженого населення, не тільки чорного а й білого; в Норт Каролайні, Кентокі і Тенесі по більш як сто тисяч білих Американців, що не вміють читати і писати.

В маю 1925 року Федеральна Освітна Комісія розіслала по школах квестіонар в справі початкового навчання дорослих осіб. З відповідей показалося, що в тім році 336.000 їх вчилося в американських початкових школах.

В звязку з тим в тій самій брошюрі затронуто питання так званої американізації. „Слово американізація, — пише автор, — серед богатьох інтеліґентних чужинців доброї слави, не має. А за те треба подякувати тим Американцям, котрі думають, що іміґрант мусить абсолютно приноровитись до всіх затверджених способів думання і поведінки в Злучених Державах. Та мимо того, що нема і очевидно ніколи не може бути загальної згоди що до того, яке це справді американське думання і поведінка, то ще й безсоромно булоби, якби Америка хотіла знівечити все те, що іміґранти внесли не тільки в нашу індустріяльну і хліборобську продуктивність, а й — ще важніще — в духове і культурне життя Америки".

ПАМЯТИ СІРОГО ГЕРОЯ.

В половині червня 1925 р. помер в селі Потоці, бережанського повіту поручник Української Армії Грицько Лихолат. Відійшов від нас один із тих сірих героїв, що дійсно для України жили та для Неї життя оддали. Хоч походив з селянського роду, ніколи свого походження не цурався. З австрійської армії в 1918 р. вступив як охотник в ряди рідної Української Армії; в численних боях бився так хоробро, що скоро одержав гідність поручника. Опісля входить в склад придніпрянської Армії та повнить службу в охоронному відділі отамана Петлюри.

Разом з Петлюрівськими частинами перебув 1 і пів року в Каліші в таборі на гостині в Поляків, а опісля приходить в своє рідне село. Читальня, склеп розбиті, нарід зганґренований та настрашений — отсе образ післявоєнного Потока. Не гаючи часу, береться разом з парохом о. Р. Берестом до обнови села. Душею всего просвітного життя в Потоці був саме Лихолат; не залишив ні одної нагоди, щоб не зайти до Читальні; був взором, був апостолом просвітного відродження села. Його громадянська праця не подобалась властям: одної ночі з повітового місточка Бережан являється поліція в числі 20 жовнірів з кількома комісарами на чолі та після переведення основного трусу у місцевого пароха о. Р. Береста, й учителя М. Тисовського не найшли дослівно нічого; щойно у Гр. Лихолата забрали „підозрілі" матеріяли та його арештували. Переслухували його через два роки в тюрмі так довго, аж там захорів він на чахотку та лиш завдяки заходам. д-ра Льва Ганкевича зі Львова, власти судові пустили вмираючого Грицька на волю до кінцевої розправи. Цеї радісної хвилі не діждався. Заки увільнено його „від вини і кари" милосердна смерть увільнила мученика з тілесних оков. Після величавого похорону близькі його друзі зладили на горі перед церквою в Бишках між чотирома старезними липами гарну могилу.

Однак не довелось мученикови полежати довго в цій могилі; прийшли поліцаї, зачали міряти кроками віддаль могили від церкви, та остаточно рішили, що небіщик похований не на цвинтарній землі а на громадській! Знову апарат лішов в рух; стягали протоколи, бадали, грозили, рисували та недовго потім брат небіщика одержав наказ зі староства, щоби заплатив 50 зол. кари і викопав Грицька. Ціла та справа після рекурсів скінчилась так, що брат небіщика має заплатити кару 10 зол. і викопати брата. Дня 10. лютого с. р. кости мученика в прияві рідні перенесено на инше рівнож відповідне місце, де після панахиди гріб запечатано. Не мав спокою за життя, не судилось йому спокою зазнати і по смерти. Його коротке життя (помер в 33 р.) та смерть стане для всіх нас завітним дороговказом, як треба нам жити та вмірати за велике добро: за Україну! Добра память про Тебе, дорогий друже наш, не загине.

ПРОЦЕС ІЗ ЧАРІВНИЦЕЮ В РОСІЇ.

Як повідомляють „Ізвестія", в одному російському селі приключилася подія, характеристична для відносин у большевії. Одному селянинови занедужала рівночасно жінка і корова. Селянин порадився сільського цирульника. Цирульник сказав, що хтось мусів і жінку і корову зачарувати, бо в них сидить чорт. Підозрівали в чарах селянинового сусіда. Тому що селяне самі не хотіли зайнятися чортом, спровадили слідчого суддю з найблизшого уїздного міста. Суддя зовсім поважно списав протокол, у якім м. и. сказано: „Слідство виказало, що згадана жінка й корова навіщені чортом. Я сказав обвинуваченим, щоби сказали чарівницьку формулку, щоби чорта вигнати назад. Сказали формулку і чорт покинув свою жертву . Зараз потім зявився богомолець, який поблагословив збан води та напоїв жінку й корову. За чарівництво покарав я винуватого селянина грошевою карою". Та це ще не все. Чорт видно взагалі не дає тепер спокою совєтській Росії, бо навіть наукова етноґрафічна комісія в окрузі Луґа недалеко Ленінґраду відкрила нового чорта! Чорти, знані селянам у російських етноґрафічних працях докладно описані. Чорт, про якого оповідають селяне округа Луґ, був зовсім незнаний дослідникам. То так так званий „шпихлірний чорт," він лякає селян, але як добрий мешканець шпіхліра пильнує збіжжа переховуване в селі. Чорт помагає людям при варенню бараболь, хазяйці каже він коли бараболі готові. По їх описам чорт виглядає так: тіло до половини людське, волосся розкуйовджене, голова велика на товстій шиї, груба горішня губа й висолоплений язик. Рамена й руки не порослі, Не має ані рогів ані кінських копит, зате довгі ратиці, на грубих кудлатих ногах. Як бачимо то просвіта серед селян під большевиками „поширяється".

БУВ ПОТРІБНИЙ.

Вчитель: Петрусю, чому ти зпізнився сьогодня до школи?

Петрусь: А, бо я був потрібний батькові.

Вчитель: Не міг би батько взяти кого иншого?

Петрусь: А ні, прошу пана професора, бо давав мені в шкіру.

РОДИННА ПАМЯТКА.

Перед присяглими ведеться розправа проти зорґанізованої злодійської цайки. Предсідатель випитує одного підсудного, звідки він має витрихи.

Запитаний відповідає зі смутком: Є це памятка ще по моїм батькові.

КЛІМАТ НЕ ВИЛІЧ[illegible]Є АЛЕ ПОМАГАЄ.

Сам клімат (підсоння) не вигоїть ніякої слабости. Але він часто помагає тим, хто хоче і знає як лікуватись. В статті на ту тему поміщеній в березневім числі „Гиґієні", популярного орґану Американського Лікарського Товариства, др. Г. Гінсдейл обговорює різні відміни клімату, що можуть помогти при лікуванню різних слабостей.

„Взагалі для здоровля корисно, коли воздух чистий, температура нагло не зміняється і богато сонця. Для сухітників підходять високі і мало заселені сторони Тексас, Колорадо, Вайоминґ, Каліфорнії і сусідних стейтів. Мороз і холод не шкодять, як колись думали, навпаки вони корисні тим, що дають ліпший апетит. Одначе помилка думати, що сам клімат може вигоїти сухоти. Для того треба ще спочинку, вигоди й й богато здорової і доброї їжі.

Піскова земля і клімат такий, щоб можна як найбільш пробувати на дворі, значить де богато сонця і нема холодних вітрів, надаються для осіб, що терплять від хронічних слабостей нирок.

Люди з слабим серцем чи з якими серцевими недомаганями, взагалі повинні оминати місцевости високо положені, та богато залежить від особистого стану слабого.

Зміна клімату особливо корисна у припадках нервових слабостей, але й тут богато залежить від загального становища в окремім випадку.

Побут над морем часто помагає тим, що слабують на груди (бронхіяльні недомагання) або подорожують після інфлюенци. Зокрема в таких випадках корисно переїхати над море тим, що живуть понад Великими Озерами або в Новій Англії.

Щоби нарід міг жити, розвиватися й побіджувати, мусить бути битий батогами ненависти, мусить бути окружений шакалями, що готові його розшматувати, а не ангелами, що співають гимни мира й любови.

В. Ст. Реймонт.

УВАГА! РОЧЕСТЕР, Н. Й.!

В ПЯТНИЦЮ, ДНЯ 26-го БЕРЕЗНЯ 1926 РОКУ

в великій міській галі CONVENTION HALL

— відбудеся —

ВЕЛИКИЙ КОНЦЕРТ

Рочестерського Українського Громадського Хору

під проводом Л. Сорочинського.

РІЖНОМАНІТНИЙ ЦІКАВИЙ ПРОГРАМ.

Приходіть громадно, щоб не завстидатись перед Американцями порожною галею.

ХОР.

НОВА ЗБІРКА УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.

Відомий в Ню Йорку й околиці театральний артист п. С. Комишевацький видав нову збірку українських пісень п. з. „128 найкращих українських пісень". Се пісні без слів, а можна їх грати на скрипці, мандоліні, альті, саксофоні, корнеті, клярнеті, флеті і инших сольових інструментах.

Властивих українських пісень є в тій збірці лише 110, а відтак ідуть за порядком: „Пісня червоної армії", „Марселеза" і 16 популярних пісень російських.

Забогато усіх тих пісень, аби можна тут вичислити їх заголовки, але загально треба сказати, що та збірка повинна найтися в руках кождого музикального Українця. Деякі з надрукованих тут мельодій можна подибати в инших музичних збірниках, але є богато таких творів, які ще ніколи не були ніде печатані, а придбав їх п. Комишевацький ще на Україні і держав їх доси в рукописях. Між ними є кільканайцять таких, що їх справді можна вважати перлами нашої народної музичної творчости.

Між 110-ма українськими мельодіями находимо 2 пісні жидівські (які приходять в українських театральних виставах), 2 халяндри (циганські танці) і лезґінка (кавкаський танець). Між світськими мельодіями подибуємо три колядки. Для тих, що любуються в скочних мельодіях, поміщено в збірці: дрібушечки, 1 танець, 5 ориґінальних козачків і 1 коломийку.

Друковані усі ті пісні на тривкім папері, окладинка прикрашена гарними 3-кольоровими українськими вишивками. Заголовок поданий в двох мовах: українській і англійській. Зміст (заголовки пісень) надрукований по українськи і рівнорядно азбукою англійською (з вимовою пригідною для Американців).

Ціна сеї цікавої збірки $2.00, враз з почтовою пересилкою.

Наклад невеликий, тож треба поспішитися з замовленнем. В самім Ню Йорку в протягу тижня розійшлося вже понад 200 примірників.

Хто цікавиться нашою народною музикою, не пофалшованою ріжними несовісними спекулянтами, нехай пришле на адресу „Свободи" (Svoboda, 83 Grand St., Jersey City, N. J.) $2.00, а дістане згадану збірку відворотною почтою просто до свого дому.

Р. Л. СТІВЕНСОН.

ОСТРОВ СКАРБІВ.

ЧАСТЬ ТРЕТЯ.

(16)

(Продовження)

Довкола пристані земля була вкрита лісом, а в часі приплниву моря доходила вода аж до самих дерев. В глубині по найбільшій части рівного побережа підоймалися горби майже півколесом. Дві маленькі річки, або, краще сказавши, два багна, вливали свою воду до сього ставу, як по правді требаби було пристань назвати, а хащі недалеко устя світилися якимсь підозрілим блеском. З корабля не було видко ані хати ані огорожі, і якби нам карта була того не показала, то ми були би гадали, що ми перші люди, котрі тут знайшли пристань, відколи остров островом.

Ані найменший вітрець не звіявся і лиш чути було, як гуділи филі, що на якої пів милі подальше розбивалися об скалисті береги. Понад нашою пристанню уносився якийсь свого рода запах — ніби як від струпішілих пнів і гнилого листя. Я добачив, як доктор рознюхувався у воздусі, ніби той, що хоче знати, чи може яйце не свіже.

— Не знаю — сказав він — як стоїть діло зі скарбами, але я дав би свою перуку на заклад, що тут панує гнила пропасниця.

Коли вже поведенне матрозів в лодці могло занепокоїти, то воно таки прибрало вже небезпечний вид, коли вони вернули на корабель. Поклалися громадками на покладі і відворкували, приймаючи з грізними мінами найнезначніші прикази і сповняли їх з очевидним опором. Той стан перенісся був навіть на вірних моряків, бо не було й одного матроза, котрий би був дав добрий примір. Ворохобня як туча повисла була понад нашими головами.

Ми з каюти були не самі одні, що пізнали важність і небезпечність положення. Довгий Джек ходив неутомно від одної громадки до другої, промовляв невдоволеним до серця і сам про себе давав примір як не можна красший. Він, так сказатиби, аж надсилу, показувався услужливим і чемним та до кождого усміхався. Скоро дано який приказ, то Джек зі своєю кулею був певно перший, котрий схопився і весело відповів: „так, пане!" А коли не було ніякої роботи, то він співав одну пісню по другій, як щоби тим покрити невдоволенне других.

Зі всіх недобрих ознак того злого пополудня робило найгірше враженне те службисте поведенне довгого Джека.

Ми стали радити раду в каюті.

— Пане — казав капітан — коли додам ще один однісінький приказ, то в тій хвилі вся залога кинеся на нас. Річ така: Коли хтось відповість мені по простацьки, то і я йому так само відповім і так зачнеся танець. Коли не відповім, то Силвер набере підозріння і знов танець готовий. В сій хвили знаю лиш одного чоловіка, на котрого би ми могли спуститися.

— А ним є? — спитав скваєр.

— Силвер, пане, — відповів капітан — йому так само дуже про те розходиться, щоби не допустити до бунту. Вони, що правда, злі на нього, але він їм то вибє з голови, скоро лиш буде мати нагоду до того. Я предкладаю длятого, щоби йому дати таку нагоду. Пустім людий пополудні на сушу. Підуть всі, ну, то добре, будемо старатися боронити корабель від них; не підуть, то будемо боронити каюту, а Бог нехай праведним помагає. Коли же лиш кількох піде, то я ручу за те, що Силвер приведе їх назад на корабель такими, як ягнята.

Предложенне капітана подобалося загально. Всі вірні моряки дістали понабивані пістолети, а Гунтер, Джус і Рідрус, котрим ми аж тепер звірилися, приняли сю вість спокійнійше, чим ми того сподівалися. Відтак вийшов капітан на поклад і так промовив:

— Хлопці — сказав він — ми сього дня таки добре напрілися і всі потомлені та знеохочені. Прогулька на сушу не зашкодить длятого нікому, тим більше, що лодки ще у воді. Беріть же ґиґи**) і хто лиш має охоту, нехай іде на ціле пополудне на сушу. Вистріл з пушки на пів години перед заходом сонця дасть знак, що треба вертати.

Тоді дурноваті людиська, здається, гадали, що бууть таки бродити в золоті та сріблі, скоро лиш вийдуть на остров, бо в одній хвили щезло їх невдоволенне і вони всі як один крикнули: „ґурра!", так, що аж від якогось подальшого горба понісся відгомін, і цілі стада птиць знову сполошилися та позлітали в гору.

Капітан був за мудрий, як щоби лізти людям у дорогу, і за хвильку вже не було його видко на покладі, де тепер Силвер обняв провід в прогульці. Капітан мудро зробив, бо коли би був ще довше оставсяна покладі, не міг би був удавати, що нічого не знає. Було преці ясне як сонце, що Силвер обняв провід і мав діло з дуже завзятими і упертими людьми. Вірні матрози — а показалося зараз, що були й такі — мусіли хиба бути дуже дурні, коли, що було імовірнійше, не попсував усіх „рук" злий примір проводирів бунту, — лиш одних більше а других менше. Можна собі таки зовсім добре і те подумати, що деякі, котрі з природи були чесні, не хотіли і дальше поступати по тій дорозі, на котру вступили. Бо то преці не всьо одно, не хотіти братися до роботи і відворкувати, а ловити кораблі і позбавляти життя невинних людий.

Наконець зібралося товариство . Шість моряків мало лишитися на кораблі, а прочих тринайцять, вчисляючи в те й Силвера, почали перевозитися.

В тій хвили прийшла мені перша гадка, котра так богато причинилася до нашого урятування. Тому, що Силвер лишив на кораблі шість людий, було ясно як на долоні, що наша партія не моглаби була опанувати корабель, з другої же сторони здавалося мені, що каютова партія обійдеся зовсім добре без мене. В одній хвилі спустився я по линві на найблизшу лодку, та присів там з переду коло вітрила і таки заразом поплив.

З веслярів ніхто не зважав на мене. Але Силвер з другої лодки слідив бистрим оком за мною, та спитав голосно, чи нема там і мене. Від сеї хвилі став я вже жалувати того, що вибрався також на остров.

Моряки старалися одні навперідь других доплисти чим скорше до берега. А що лодка, в котрій я сидів, відплила була трохи скорше, то відбилася далеко від других, а Силвер був ще яких сто кроків поза нами, коли ми плили вже під дерева над водою — нагода, з котрої я скористав, бо вхопився за галузу, та в одній хвили сховався в найблизшій гущавині.

— Джим, Джим! — чув я, як Силвер кликав за мною.

Але я, розуміється, був глухий на те кликанне і біг, та перескакував або схилявся, та перебирався через гущавину, що раз дальше, куди мене очи вели, аж остаточно ногам не стало вже сили і я не міг бігти дальше.

Глава чотирнайцята.

Перший удар.

Мені стало якось веселійще від того, що я довгому Джекови зробив збитка, і я почав тепер цікаво розглядатися по незнаному мені острові.

Я перейшов був через якусь млаковину, зарослу вербами, очеретом, та якимись дивними заграничними ростинами, та опинився на краю валоватої, піском вкритої землі, що тягнулася може на милю далеко, а на котрій росло кілька піній і богато малих деревець, подібних до дубини, али з ясним листєм як у верб. В глубині тої рівнини був горб з двома дивними скалистими шпилями, що світилися на сонці.

Перший раз почув я радість того, хто відкриває незнані землі. На острові не було людий, мої корабельні товариші осталися були позаду, а в стороні передомною жили лиш німі звірята і птиці. Я ішов попід дерева то в одну сторону, то в другу. Тут і там побачив я якісь величезні, незнані мені цвіти, тут і там побачив я якусь гадину, ба одна на краю якоїсь скали підняла була голову і коли мене побачила, зашипіла якось так, як шипить фуркальце, коли крутиться. Мені й на гадку не прийшло, що то одна із найїдовитших та що той її шипіт то славне тарахканнє, від чого та гадюка й називаєся тарахкавцем.

Відтак я зайшов у гущавину, з тих низьких, подібних до дубини деревець — вони, як я пізнійше довідався, називаються жестяками — що росли в пісках як ожини, і мали дивно посплітані галузки, а листе таке густе одно на другім як ґонтовий дах. Та гущавина ставала щораз ширша і тягнулася від вершка якогось пісковатого горба аж понад сам край широкого, очеретом зарослого багна, через котре перепливала річка, що впадала до пристані. Від великої спеки пiднималася з багна пара, крізь котру вершок горба „дальновида" було лиш невиразно видко.

Але нераз щось зашелестіло в очереті. Злетіла одна дика качка і заквакала, за нею друга, а відтак піднялася ціла хмара сполошених птиць та криком наповнила воздух понад багном. Я зараз собі погадав, що то підходить котрийсь з моїх кораб. тов. берегом здовж багна, та й не помилився, бо зараз по тім зачув я зразу з далека і длятого тихий людський голос, котрий опісля, чим довше я надслухував, ставав що раз виразнійшим і приближався.

Ся обставина наповнила мене таким страхом, що я заліз під найблизший жестяк і сидів там так тихенько як миш у дучці та чекав, що то дальше буде.

Відповів другий голос, а відтак перший голос, — а то був Силверів, як я те зараз пізнав — завів довшу бесіду, котру там той лиш деколи переривав короткими словами. По голосі було пізнати, що вони живо, ба, майже пристрасно говорили з собою, але я не міг ані слова зрозуміти.

Наконець, видко, договорили до кінця та посідали собі; бо не лиш не підходили близше, але й птиці стали спокійнійші та спустилися знову на своє місце в багні.

(Далі буде).

**) Слово англійське значить: „фуркальце", „мала лодка" (котрою вода крутить як фуркальцем).

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняє свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу.........
Імя.........
Улиця.........
Почта.........

Нова адреса є:

Число відділу.........
Імя.........
Улиця.........
Почта.........

"SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЗДОРОВИЙ РІК.

Як показують цифри зіставлені в Статистичнім Бюлетені відомої асекураційної компанії „Метрополитан Лайф Іншюренс", останній рік (1925) був найздоровійший рік, який коли пережили люди в Америці. Так як так звані індустріяльні поліси Метрополитан Лайф має приблизно сема частина населення Злучених Держав і Канади, то й її статистика смертности є доволі точним показчиком для загального стану здоровля в тих двох країнах. В останнім році особливо малий був відсоток смертности від сухіт і від епідемічних слабостей дітей. Перший раз відсоток смертности від сухіт впав низше 100, а саме до 98 — на сто тисяч душ. Для останніх десятиліть це значить зменшення на 50 відсотків. Чотири головні дитячі слабости — кір, шкарлятина, дифтерія і коклюш — виказують смертність меншу, як 20 на 100,000, що є менше, як пять літ тому смертність від самої дифтерії.

Найбільше значіння має власне зменшення смертельних наслідків дифтерії, яка сама забирала більше дітей, як всі три прочі дитячі хвороби разом. Торічна смертність — трохи більше як десять випадків смерти на 100,000 дітей означає зменшення на 50 відсотків на протязі останніх пяти літ. Головна причина — ужиття антитоксин так для охорони від слабости, як і для її лікування.

Зменшилася также смертність від хворіб звязаних з материнством, передусім в наслідок ліпшого догляду і лікарської опіки.

За те тяжкою небезпекою для життя дітей, гіршою за шкарлятину і кір, стає автомобіль. В минулім році число фатальних автомобілевих випадків перевисшило всі попередні рекорди, а 40 відсотків усіх жертв тих випадків становлять діти низче пятнайцятого року життя.

СТЕПЛЕТОН, Н. Й.

Виказ зібраних жертв для родини Віктора Маршалка котра наслідком слабости знайшлась в прикрім положенню. Жертви зложили: Ф. Борик, Головіч по 2 дол.; Ф. Світан, І. Іваніцький, В. Наконечний, І. Гнида, І. Монастирський, Ю. Левків, Марія Падичка, М. Беднарук, С. Зера, по $1; П. Трицький, $1.10; Монерий $1.30; Г. Семчишин, І. Гриник, Н. Ворона, П. Моисович, М. Макар, С. Могила, Ф. Нетреба, Л. Білинський, П. Костик, К. Наконечний, А. Лисів, С. Тербин, І. Корпан, Н. Рій, по 50 ц.; О. Савіцький, В. Карпів, В. Воскобойник, М. Бусель, М. Решітник по 25 ц.; Н. Мацковіто 55 ц.; Г. Юрків 40 ц.; К. Окрепка 30 ц. Разом зібрано і передано родині $24.00. Збіркою занялися п. Анна Борвінська і жин Тицька.

ДО ВСІХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Просимо затямити собі:

1. — Дописі писати коротко.

2. — Виразно і читко.

3. — Лиш по одній стороні паперу.

4. — В дописях подавати лиш правдиві вісти.

5. — Писати лише про річи цікаві для усього загалу читачів, або бодай його значної части.

6. — В дописях нікого не перехвалювати без дійсної заслуги.

7. — Не лаяти нікого особисто, ані не нападати, ані не зачіпати.

8. — Не жадати звороту дописі, яку дописуватель написав за кілька мінут (коли її дуже потребує, може у себе оставити відпис).

9. — Не посилати „наглих" дописий з домаганнем „сейчас" помістити, бо се звичайно тільки показує, що дописуватель опізнився і хоче, щоб редакція се надоложила.

10. — Не присилати до редакції стихів і поезій недоладних щодо форми, або безвартних щодо змісту; а до того й не жадати звороту таких віршів.

ПРО ДАВНІ БУРСИ НА УКРАЇНІ.

Виховання молоді в давні часи відріжнялося від теперішнього тим, що мало характер більше релігійний. Дитина від перших років школи пізнавала докладно церковні обряди й образувалася в святім писмі. Відповідно до сього було уложене ціле життя школи, — наука не мала перешкаджати церкві, а радше повинна була доповнити релігійне образованнє.

Цікаво пізнати, як були уладжені давні бурси. Маємо такий устав бурси при братській школі Успенія Пр. Богородиці у Львові 1751 р.

Ученики ділилися на старших студентів і малих „павпрів" тобто бідних хлопців, що були на удержанню братства. Хлопці мали вставати раненько, в будні дні о третій рано, в неділю о четвертій, як тільки дзвінник дав перший знак дзвінком на церковній вежі. Як повбиралися, клякали всі рядом і сеніор відчитував молитву. Потім призначені на се хлопці ішли на вежу дзвонити у великі дзвони. Потім ціла бурса ішла на утренню і лишалася на ранішній Службі Божій; хлопці мали входити до церкви серединою, не ховатися по кутах, поводитися чемно і тихо. При Службі Божій співав студентський хор. Зимою сеніор мав уважати, чи котрий ученик не змерз і такого відсилав до бурси загрітися. По скінченім богослуженню всі ученики разом віддавали поклін Богу і відходили до дому.

По обіді старші студенти по черзі мали відбувати катехізацію молодших павпрів. Хлопчики ставали рядом, а старший завдавав їм питання: Хто є Бог, Пр. Тройця, які є заповіди божі і т. д.

Всі хлопці вчилися також служити до Сл. Божої і служили по черзі.

В бурсі заведено ріжні уряди, які ученики сповняли по черзі.

Будильник мав рано перший встати на голос дзвінка, запалити свічки в бурсі і всіх бурсаків будити. Дзвінники по черзі ходили на дзвіницю дзвонити перед богослуженням. Вікнохоронителі мили вікна, чистили столики і стільці, замітали кімнату і сіни, пильнували, щоби хлопці не писали й не рисували по стінах вуглем, та стерегли вікон, щоби їх хто не збив. Смиренноділець вимітав щодня сміттє і нечистість всяку зперед вікон і сіний бурси; мав пильнувати, щоби ніхто не викидав тут сміття, не виливав помий. Свіценосці дбали про се, щоб у вівтарі все був вогонь до кадильниці та подавали запалені свічки священикам. Чтець читав в церкві псальми і ин. Служитель хорих мав піклуватися хорими товаришами, пе-рестелювати їх ліжко та старатися про харч для них — бо був тоді звичай, що бурсаки ходили по домах міщан просити собі харчів. Зілякс (тобто сторож) чистив котел в кухні, мив ложки і тарелі, та дбав про се, щоби страва була справедливо поділена між бурсаків.

Вечером ученики співали хором молебен до Пр. Богородиці перед каплицею. Перед спаннем всі молилися разом і притім окремі молитви складали за добродіїв бурси померших і живих.

Не має тільки часу.

— А що-ж вам сказала вчера жінка за те, що ви вернули аж о 2-ій годині ночі?

— Чи ви думаєте, що я маю аж три години часу, щоб вам те все розказати?

Часопись „Свободу" читає до сто тисяч людий, тому вона є найліпшим посередником для

ВПЛИВ МІСЯЧНОГО СВІТЛА НА ЛЮДИЙ, ЗВІРЯТ І РОСТИНИ.

Поети й залюблені прославляють місяць і його сяйво. Але й звичайні люди знають про таємничий вплив місяця на землю. Рибалки запримітили, що підчас повні збільшується смертність риб. Огородники від дуже давних часів вірять, що місячне світло впливає на ріст ростини. Про люнатиків знаємо вже всі. Зате довгий час не знали пояснити цього явища. В часописі „Саєнтифік Монтли" Англійка С. Сіменс старається розяснити це питання. Місяць — як звісно — не має власного світла. Проміння, яке висилає місяць, то відбите соняшне світло. Воно хемічно має великий вплив; прискорює в клітинах ростин розпад молекулів крохмалю на два молекули: глікозу і крохмальний цукор. На тому основується сильнійший ріст ростин підчас місячного світла і збільшена сила кільчення насіння, засіяного при місячнім світлі. Також на нерви ділає це світло, а саме збільшує зворушення (схвилювання). Само собою слаба нервова система риб підлягає впливам такого схвилювання і вони скорше гинуть. Таксамо з людьми. Слабі нервово є під впливом місяця (люнатики) а сильнійших нервово — але залюблених очаровує.

ПОЕТИ І ПОЕЗІЇ.

Кождий поет, чи він більше талановитий, чи менше, має вроджений дар поетичний. Але жаден поет, навіть найбільше талановитий, не може розвинутись і удосконалюватись, коли не читає творів других поетів, а особливо — добрих поетів.

Навіть набільші поети писали свої твори під впливом других великих поетів іноді навіть других національностий.

Правда, не кождий поет вміє сей вплив відповідно використати, але також правда, що без того впливу поет останеться на тому початковому стані, на якому вперве взявся писати свої поетичні проби.

Длятого ся стара але все дуже добра вказівка для поетів: Читайте твори других поетів, не раз, але 10 разів! — завсіди останеться золотою гадкою.

Українські поети повинні читати, як найбільше твори українських поетів.

В Америці є чимало українських поетів, а деякі з них вже доволі вибилися своїм таланом. Котрі виказались більшими успіхами, безперечно більше читали. Але всі українські поети, все, і всюди повинні тямити сей заповіт: Читати як найбільше творів українських поетів.

Книгарня Свободи має на складі такі збірники українських поетів.

Гайдамаки. Т. Шевченка	.50
Кобзар, повний ілюстрований збірник віршованих творів Т. Шевченка (брош.)	1.50
Кобзар Т. Шевченка, 707 сторін в оправі	2.50
Твори Тараса Шевченка в 3-ох томах (в оправі)	8.50
Твори Тараса Шевченка в 5-ох томах, в оправі	15.00
З вершин і низин, збірник поетичних творів Івана Франка, в оправі	3.40
Писання Богдана Лепкого, з нарисом його літературної діяльности, Вас. Верниволі. Том І. Вірші, том ІІ. Проза. В полотняній оправі	5.50

На сих книжках даємо таксамо 25% опусту, коли замовлення виносить понад $2.00. Гроші або моні-ордери слати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand Street. Jersey City. N. J.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".